

Jordbruksutskottets betänkande

1983/84:7

om tungmetaller i batterier

Motioner

I motion 1982/83:246 av Per Olof Håkansson och Margit Sandéhn (båda s) yrkas

1. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts beträffande ett återvinningssystem för batterier,
2. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om en försöksverksamhet med pantsystem för batterier i SSK-regionen.

I motion 1982/83:396 av Rune Torwald och Ingvar Karlsson i Bengtsfors (båda c) yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna behovet av ett pantsystem för batterier, lysrör etc. för att minska problemen med tungmetaller i miljön.

I motion 1982/83:485 av Lars Werner m. fl. (vpk) yrkas, såvitt nu är i fråga (yrkande 5), att riksdagen begär ett pantsystem för miljöfarliga batterier i enlighet med vad i motionen anförts.

I motion 1982/83:632 av Lars Ernestam (fp) yrkas att riksdagen hos regeringen begär att förslag skyndsamt framläggs till riksdagen om insamling av batterier.

I motion 1982/83:793 av Pär Granstedt m. fl. (c) yrkas att riksdagen hos regeringen hemställer om förslag till ett pantsystem för förbrukade tungmetallhaltiga batterier.

I motion 1982/83:1991 av Sture Korpås och Rosa Östh (båda c) yrkas att riksdagen hos regeringen begär att den förelägger riksdagen förslag till pant eller andra åtgärder som leder till en nära fullständig återlämning av tungmetallbatterier.

Bakgrund

Utsläpp av tungmetallerna kvicksilver och kadmium har mycket allvarliga effekter i miljön. Ämnena är starkt giftiga. De är också beständiga och har förmågan att ackumuleras i levande organismer. Åtgärder har vidtagits sedan 1960-talet för att minska kvicksilverutsläppen. Framför allt har industrins utsläpp av kvicksilver minskat drastiskt. Den minskning av tungmetallutsläpp som sålunda ägt rum har i stor utsträckning tillkommit som en följd av politiska beslut i riksdagen och regeringen och med statens

naturvårdsverk som verkställande myndighet.

Under senare år har användningen av små batterier innehållande bl. a. kvicksilver och kadmium, men även andra tungmetaller, ökat snabbt. Dessa batterier används i elektriska apparater av olika slag som kameror, hörapparater, klockor m. m. Batterierna har olika sammansättning. När batterierna förbrukats hamnar de till övervägande delen i hushållsavfallet. Det har visat sig svårt att separera ut de miljöfarliga batterierna sedan de väl hamnat i avfallet. Såväl på centralt håll som i vissa kommuner har ansträngningar gjorts för att samla in batterier separat, men resultatet härav anses inte tillfredsställande. Enligt naturvårdsverkets beräkningar hamnade 6 ton kvicksilver från batterier i hushållsavfallet år 1982. En dryg tredjedel av avfallet bränns f. n. vilket innebär att ca 1 500 kg kvicksilver från batterier släpps ut med rökgaserna trots viss rening. Uppskattningsvis 20 ton kadmium förekommer i de små batterier av sluten typ som årligen säljs. Huvuddelen av dessa befaras hamna i avfallet.

Tidigare riksdagsbehandling

Riksdagen har vid olika tillfällen haft anledning att behandla frågan om spridning av tungmetaller genom batterier. Våren 1982 riktades ett tillkännagivande till regeringen i frågan på förslag av jordbruksutskottet (JoU 1981/82:24). Enligt utskottets uppfattning var det angeläget att särskilda åtgärder vidtogs för att hindra spridningen av giftiga tungmetaller genom hushållssoporna. Problemet var härvidlag till väsentlig del ett informationsproblem. Allmänheten borde på lämpligt sätt göras uppmärksam på nödvändigheten av att batterier som innehåller miljöfarliga ämnen samlas in för behandling och helst för återvinning av metallerna. Utskottet framhöll vidare att ansträngningarna att minimera utsläppen av giftiga tungmetaller i miljön även i övrigt kraftfullt fullföljdes. Likaså borde man söka ersätta de giftiga tungmetallerna i batterier med mindre miljöfarliga ämnen.

Naturvårdsverkets utredning

Statens naturvårdsverk har den 26 juni 1983 lämnat en redovisning för problemet till regeringen och föreslagit ett handlingsprogram som syftar till att minska spridningen av tungmetaller från batterier (snv pm 1688, HANTERING AV BATTERIER). Naturvårdsverket anser det angeläget att i första hand minska spridningen av metaller från tre typer av batterier, nämligen kvicksilveroxidbatterier, nickel-kadmiumbatterier och alkaliska brunstensbatterier.

Enligt naturvårdsverkets utredning bör staten ställa upp bestämda och tidsanknutna mål för den spridning av metaller från batterier som kan tolereras i framtiden. Det bör vidare göras klart att staten kommer att vidta ytterligare åtgärder för att påverka batterihanteringen om målen inte nås,

framhåller verket. På så sätt får batteribranschen incitament att t. ex. utveckla och sälja mindre miljöfarliga batterier och att medverka till att en insamling blir effektiv.

Inom två år från den tidpunkt då åtgärder sätts in bör man enligt utredningen ha minskat mängden kvicksilver i batterier, som kastas i avfallet eller kasseras på annat okontrollerat sätt, till högst 3 ton per år. Motsvarande mängd kadmium bör ha minskats till högst 10 ton per år. Inom ytterligare tre år bör tungmetallmängderna ha minskat till högst 1,5 ton kvicksilver resp. högst 5 ton kadmium per år.

Det föreslagna handlingsprogrammet innefattar även ett informationsprogram för att förmå konsumenterna att lämna in miljöfarliga batterier till detaljhandlarna. Vidare föreslås ett märkningssystem för att underlätta sorteringen.

Enligt utredningen kan det vara svårt att nå en hög återtagningsgrad utan att införa pant. Å andra sidan kan ett pantsystem inte införas utan ytterligare undersökningar som klarlägger i detalj hur alla praktiska problem skall lösas. Naturvårdsverket anser med hänvisning bl. a. till uttalanden av riksdagen att någon form av insamling bör komma i gång snarast. Som ett första steg bör man därför börja samla in miljöfarliga batterier utan pant enligt den modell som skisserats. Under tiden bör närmare förberedelser vidtas för ett pantsystem som skall kunna introduceras därest kampanjen för frivillig insamling icke skulle ge önskat resultat.

Utskottet

I detta betänkande behandlar utskottet ett antal motioner som väckts under den allmänna motionstiden i januari 1983 och vari yrkanden framställts om åtgärder för att begränsa spridningen av giftiga tungmetaller genom batterier.

De motiv som anförs i de olika motionerna är i stor utsträckning samstämmiga. Samtliga motioner utgår från förhållandet att de mängder kvicksilver och kadmium som sprids över landet till stor del härrör från uttjänta batterier som bränns med hushållsavfall. Medan utsläppen i miljön av kvicksilver och kadmium från andra källor minskat har användningen av batterier innehållande tungmetaller ökat under senare år. I motionerna hänvisas till att kvicksilver och kadmium är skadliga för naturmiljön och för människan. Åtgärder bör därför vidtas så att tungmetallhaltiga batterier samlas in sedan de förbrukats. I den mån så är möjligt bör metallerna återvinnas. I flertalet motioner anvisas införande av ett pantsystem som en väg att nå en hög insamlingsnivå. I motion 1982/83:246 förordas även att en försöksverksamhet anordnas i den s. k. SSK-regionen som består av nio kommuner i sydvästra Skåne.

Som inledningsvis påpekats har riksdagen vid olika tillfällen haft anledning yttra sig över tungmetallspridningen genom batterier. Våren 1982 riktades

ett tillkännagivande till regeringen med begäran om särskilda åtgärder för att hindra spridningen av giftiga tungmetaller genom hushållssoporna (JoU 1981/82:24). Utskottet framhöll i det sammanhanget att det var nödvändigt att batterier som innehåller miljöfarliga ämnen samlas in separat och att man borde söka ersätta de giftiga tungmetallerna i batterier med mindre miljöfarliga ämnen. Sedermera har statens naturvårdsverk framlagt ett betänkande (snv pm 1688) vilket refererats i det föregående. Där föreslås ett handlingsprogram i enlighet med de riktlinjer som angetts i riksdagsbeslutet. Enligt betänkandet bör åtgärder för insamling av batterier m. m. vidtas utan dröjsmål. Däremot bör frågan om inrättande av ett pantsystem vila något tills man ser resultatet av ett insamlingssystem baserat på frivillighet. Betänkandet har remissbehandlats och bereds nu i regeringskansliet.

Utskottet får erinra om att spridningen av giftiga tungmetaller genom batterier under senare år kommit att bli ett väsentligt miljöproblem. Samtidigt som utsläppen av kvicksilver från processindustrin och andra källor, liksom användandet av kadmium i olika produkter, minskat har spridningen av de båda tungmetallerna i miljön genom batterier ökat. Det är enligt utskottets mening väsentligt att man genom snabba och effektiva åtgärder kan radikalt minska tungmetallspridningen genom batterier. Som ovan framhållits ligger nu de förslag i denna riktning som framlagts av naturvårdsverket under regeringens prövning. Utskottet utgår från att regeringen mot den angivna bakgrunden kommer att vidta åtgärder som bedöms nödvändiga för att minska tillskotten till tungmetallbelastningen av miljön i förevarande avseende. Motionernas syfte blir härigenom i väsentlig grad tillgodosett. Någon ytterligare riksdagens åtgärd med anledning av motionerna 1982/83:246 yrkande 1, 1982/83:396, 1982/83:485 yrkande 5, 1982/83:632, 1982/83:793 och 1982/83:1991 påkallas därför inte. Inte heller synes det i motion 1982/83:246 yrkande 2 väckta förslaget om försöksverksamhet böra föranleda någon åtgärd från riksdagens sida. Motionerna avstyrks således.

Hemställan

Utskottet hemställer

1. beträffande *tungmetallhaltiga batterier*
att riksdagen avslår motionerna 1982/83:246 yrkande 1, 1982/83:396, 1982/83:485 yrkande 5, 1982/83:632, 1982/83:793 och 1982/83:1991,
2. beträffande *försöksverksamhet*
att riksdagen avslår motion 1982/83:246 yrkande 2.

Stockholm den 22 november 1983

På jordbruksutskottets vägnar
HÅKAN STRÖMBERG

Närvarande: Håkan Strömberg (s), Arne Andersson i Ljung (m), Grethe Lundblad (s), Hans Wachtmeister (m), Martin Segerstedt (s), Sven Eric Lorentzon (m), Kerstin Andersson (c), Jan Fransson (s), Margareta Winberg (s), Börje Stensson (fp), John Andersson (vpk). Åke Selberg (s), Bengt Kronblad (s), Bo Arvidson (m) och Bertil Jonasson (c).

Reservation

Kerstin Andersson och Bertil Jonasson (båda c), Börje Stensson (fp) och John Andersson (vpk) anser att

dels den del av utskottets yttrande på s. 4 som börjar med "Utskottet får" och slutar med "avstyrks således" bort ha följande lydelse:

Utskottet får erinra – – – lika med utskottet – – – genom batterier. Förslag i denna riktning har framlagts av naturvårdsverket. Enligt utskottets mening är det angeläget att regeringen utan omgång vidtar sådana åtgärder att en effektiv batteriinsamling kommer till stånd. Naturvårdsverket har även föreslagit ytterligare utredning för införande av ett pantsystem. En sådan utredning bör enligt utskottets mening kunna slutföras utan omgång. Därest insamlingen efter en provotid av två år icke resulterat i en närmast hundra procentig återgång bör ett pantsystem introduceras. Vad utskottet sålunda anfört med anledning av motionerna 1982/83:246 yrkande 1, 1982/83:396, 1982/83:485 yrkande 5, 1982/83:632, 1982/83:793 och 1982/83:1991 bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna. Däremot finns det enligt utskottets mening ingen anledning att inleda försöksverksamhet i någon viss landsdel, vilket föreslagits i motion 1982/83:246 yrkande 2. Detta yrkande avstyrks således.

dels att utskottets hemställan under 1 bort ha följande lydelse:

1. beträffande *ungmetallhaltiga batterier*

att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört med anledning av motionerna 1982/83:246 yrkande 1, 1982/83:396, 1982/83:485 yrkande 5, 1982/83:632, 1982/83:793 och 1982/83:1991.

